

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ
УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО»**

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО»**

Харків
2012

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ
УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ
УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО»**

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО»**

**галузь знань 0304 «Право»
спеціальність 6.030401 «Правознавство»
освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр»**

*Затверджено Вченою радою академії
(протокол №10 від 05.06. 2012 р.)*

Харків
2012

Програма навчальної дисципліни «Господарське право» / Уклад.:
Д.В.Задихайло, Р.П. Бойчук, С.В. Глібко – Харків: Нац. унів. «Юрид. акад.
України», 2012.- 10 с.

Укладачі: Д.В. Задихайло
Р.П. Бойчук
С.В. Глібко
В.С. Мілаш
В.М. Пашков
Е.В. Шевердіна

ВСТУП

Складність правового регулювання сфери господарювання зумовлена динамізмом та необхідністю приведення господарського законодавства у відповідність з практичними потребами суспільного господарського порядку в економічній системі України. Це, в свою чергу, підвищує вимоги до майбутніх фахівців з правознавства щодо знань господарського права та практичних навичок застосування норм господарського законодавства у правозастосовній практиці.

Навчальна дисципліна „Господарське право” передбачає вивчення студентами основних правових інститутів з господарського права, спираючись на вже одержані знання на попередніх курсах. Оволодіння знаннями відбувається у формі лекцій, практичних занять, індивідуальних і групових консультацій для студентів, виконання студентами самостійних завдань, а також науково-дослідницької роботи студентів.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

- **знати:** предмет, метод і систему господарського права; основні проблеми науки господарського права; суб'єктів господарювання; організаційно-правові форми суб'єктів господарської діяльності; правову характеристику корпоративних відносин; основні принципи господарської діяльності; майнову основу господарювання; господарські зобов'язання; відповідальність за правопорушення в сфері господарювання; засоби державного регулювання господарської діяльності; особливості правового регулювання в окремих сферах господарювання, зокрема: в торгівельній діяльності; в банківській сфері, в зовнішньоекономічній діяльності, інвестиційній сфері, на ринку цінних паперів, в сфері страхування, в інноваційній діяльності.

- **вміти:** використовувати отримані знання в практичній діяльності; вільно орієнтуватися в системі нормативно-правових актів, якими регламентуються відносини у сфері господарювання; аналізувати та коментувати відповідні нормативні положення; прогнозувати напрямки здійснення реформ у зазначеній сфері; логічно викладати матеріал та аргументовано доводити свою думку на практичних заняттях; користуватися сучасною науковою та спеціальною літературою, іншими інформаційними джерелами.

Вивчення правових засад господарської діяльності сприятиме формуванню у майбутніх спеціалістів навичок щодо використання отриманих знань у практичній діяльності та дасть змогу вирішити завдання стосовно юридичної підготовки фахівців з господарського права.

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

1. Господарське право та господарські правовідносини. Господарська діяльність та її ознаки.

Поняття господарського права України. Предмет та метод господарського права України.

Поняття, ознаки та види господарських відносин. Учасники відносин у сфері господарювання.

Основні принципи правового регулювання господарських відносин. Система господарського законодавства України.

Поняття та види господарської діяльності. Основні кваліфікуючі ознаки господарської діяльності. Господарська комерційна діяльність (підприємницька діяльність). Некомерційна господарська діяльність. Відмежування господарської діяльності від господарського забезпечення діяльності не господарюючих суб'єктів. Заборони та обмеження на здійснення підприємницької діяльності.

2. Суб'єкти господарювання: загальна характеристика. Організаційно-правові форми.

Поняття, ознаки та класифікація суб'єктів господарювання. Організаційно-правові форми суб'єктів господарської діяльності.

Фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності.

Підприємство та його різновиди. Характеристика та правовий статус державних та комунальних унітарних підприємств. Підприємства колективної форми власності. Приватні підприємства.

Утворення суб'єктів господарювання, правові підстави. Ліквідація, реорганізація суб'єктів господарювання.

Управління господарською організацією, система органів, порядок формування, компетенція.

Правове регулювання державної реєстрації суб'єктів господарювання. Державний реєстратор.

Процедура реєстрації припинення юридичних осіб та припинення підприємницької діяльності фізичних осіб - підприємцями.

3. Правове регулювання корпоративних відносин.

Основні положення законодавства України про корпоративні відносини та господарські товариства.

Поняття та види господарських товариств. Особливості правового статусу акціонерного товариства. Публічні та приватні акціонерні товариства. Правовий статус товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю. Особливості правового статусу повного та командитного товариств.

4. Інші види організаційно-правових форм суб'єктів господарювання.

Поняття та види кооперативів. Правове положення виробничих кооперативів. Господарські об'єднання (асоціації, корпорації, консорціуми, концерни) Холдингові компанії.

5. Майнова основа господарювання.

Речові права у сфері господарювання: право власності, право господарського відання, право оперативного управління .

Майно суб'єктів господарювання та джерела його формування. Майновий стан та облік майна суб'єкта господарювання. Оцінка майна та майнових прав.

Використання прав інтелектуальної власності у сфері господарювання.

6. Господарські зобов'язання. Правове регулювання господарсько-договірних відносин.

Поняття та види господарських зобов'язань. Підстави виникнення господарських зобов'язань. Загальні умови виконання господарських зобов'язань. Підстави припинення господарських зобов'язань.

Поняття господарського договору. Істотні умови господарських договорів. Загальний порядок укладення господарських договорів. Порядок зміни та розірвання господарських договорів.. Підстави та наслідки визнання господарського договору недійсним, неукладеним.

Правові особливості публічного, попереднього договорів та договору приєднання. Відмежування попереднього договору від меморандуму про взаєморозуміння та протоколу про наміри.

Особливості укладення договорів за конкурсом, на аукціоні (публічних торгах), на біржах, за державним замовленням. Укладення господарських договорів за рішенням суду.

7. Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання.

Поняття та ознаки відповідальності в господарському праві.

Види господарсько-правової відповідальності. Строки застосування господарсько-правової відповідальності.

Функції господарсько-правової відповідальності та її підстави.

Поняття та види санкцій. Відшкодування збитків, завданих невиконанням (неналежним виконанням) господарського договору.

Штрафні санкції за порушення господарських зобов'язань. Оперативно-господарські санкції та порядок їх застосування. Види адміністративно-господарських санкцій.

8. Правове регулювання відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом.

Загальні положення процедури банкрутства. Поняття неплатоспроможності і банкрутства. Учасники справи про банкрутство.

Проведення у справі про банкрутство. Судові процедури у справі про банкрутство.

Розпорядження майном боржника, санація, мирова угода, ліквідація.

Особливості банкрутства окремих категорій суб'єктів підприємницької діяльності.

Захист інтересів кредиторів в процедурі банкрутства.

9. Державне регулювання господарської діяльності. Державна регуляторна політика. Засоби державного регулювання. Контроль за здійсненням господарської діяльності.

Поняття та призначення державного регулювання економіки. Засоби державного регулювання господарської діяльності.

Ліцензування господарської діяльності: порядок видачі, переоформлення та анулювання ліцензій. Патентування деяких видів господарської діяльності.

Стандартизація, технічне регулювання, сертифікація. Оцінка та підтвердження відповідності як засоби державного регулювання щодо забезпечення якості продукції.

Правове регулювання цін та ціноутворення. Правові джерела регулювання ціноутворення в Україні. Види цін та тарифів, порядок їх встановлення. Відповідальність за порушення законодавства про ціни.

Державна підтримка малого підприємництва.

Державна регуляторна політика.

Контроль за здійсненням господарської діяльності. Порядок проведення перевірок суб'єктів господарської діяльності.

10. Правове регулювання захисту економічної конкуренції.

Поняття економічної конкуренції. Правопорушення у сфері конкуренції.

Система органів, що здійснюють захист економічної конкуренції. Правовий статус та повноваження Антимонопольного комітету України

Антиконкурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю. Монопольне (домінуюче) положення на ринку. Зловживання монопольним становищем на ринку. Концентрація суб'єктів господарювання. Недобросовісна конкуренція та форми її здійснення. Антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання. Порушення прав на об'єкти промислової власності в процесі недобросовісної конкуренції.

Відповідальність за порушення антимонопольного законодавства України.

Поняття природних монополій та суміжних ринків.

11. Спеціальні правові режими господарювання.

Правові режими в окремих секторах економіки, на ринках окремих товарів та послуг. Засоби державного регулювання в галузях господарської діяльності, літакобудування, суднобудування, сільському господарстві, виробництві автомобілів тощо.

Спеціальні (вільні) економічні зони. Суб'єкти вільної економічної зони (ВЕЗ). Зміст спеціальних режимів вільної економічної зони (ВЕЗ). Договір на реалізацію інвестиційного проекту. Адміністрація вільної економічної зони (ВЕЗ) та її компетенція.

Території з пріоритетним розвитком. Особливості правового режиму господарської діяльності. Державно-приватне партнерство як форма спеціального режиму господарювання. Технологічні парки. Порядок здійснення господарської діяльності у надзвичайних умовах.

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

12. Правове регулювання торговельної діяльності та комерційне посередництво.

Торговельна діяльність як різновид господарської діяльності. Види торговельної діяльності. Поняття товару та особливості правового режиму обігу окремих його видів.

Організаційні форми торговельної діяльності. Ліцензування та патентування торговельної діяльності. Порядок заняття торговельною діяльністю та правила торговельного обслуговування населення.

Правове регулювання застосування реєстраторів розрахункових операцій та товарно-касових книг.

Правове регулювання деяких видів посередницько-торговельної діяльності: поставка, енергопостачання, оренда майна, лізинг.

13. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Правова природа зовнішньоекономічних відносин. Зовнішньоекономічні відносини як об'єкт правового регулювання. Джерела правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності.

Зовнішньоекономічний контракт: поняття, порядок укладання. Вимоги до форми контракту. Особливості змісту зовнішньоекономічного контракту. Право країни, що визначає права та обов'язки сторін.

Базисні умови поставок. Правові звичаї міжнародної торгівлі. Платіжні умови та джерела їх регулювання. Захисні застереження. Арбітражне застереження. Порядок розгляду справ інститутами міжнародного комерційного арбітражу.

Договір міжнародної купівлі-продажу товарів.

Угоди з давальницькою сировиною. Франчайзингові та ліцензійні зовнішньоекономічні угоди.

Система державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах членства України в СОТ. Ліцензування та квотування зовнішньоекономічної діяльності.

14. Правове регулювання ринків фінансових послуг.

Поняття та види фінансових послуг. Фінансова операція та її ознаки.

Поняття ринків фінансових послуг. Їх правове регулювання.

Функції та компетенція Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг. Інші регулятори ринку.

Коло суб'єктів, що мають право надавати фінансові послуги. Реєстрація та ліцензування діяльності фінансових установ.

Заходи впливу, що застосовуються у разі порушення законодавства, що регулює діяльність з надання фінансових послуг.

Законодавчі засади запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Система та суб'єкти фінансового моніторингу.

15. Правове регулювання банківської діяльності.

Поняття банківської системи України, її структура.

Національний банк України: функції та повноваження. Індикативне та адміністративне регулювання банківської діяльності.

Система банківських операцій (послуг), їх регулювання.

Банківські рахунки та їх види. Порядок відкриття та закриття банківських рахунків, права і обов'язки сторін по договору банківського рахунку.

Правові основи безготівкових розрахунків в народному господарстві. Розрахунково-касове обслуговування та його зміст.

Кредитні операції банків. Види банківського кредиту (банківської позики).

Депозитні операції банків. Інші операції банків.

16. Правове регулювання страхової діяльності.

Поняття страхової діяльності. Суб'єкти ринку страхових послуг. Правове регулювання страхової діяльності в Україні. Компетенція

уповноваженого органу у сфері нагляду за здійсненням страхової діяльності. Контроль та нагляд за здійсненням страхової діяльності.

17. Правове регулювання ринку цінних паперів.

Законодавство про цінні папери та фондовий ринок. Поняття та організація фондового ринку в Україні. Його учасники та регулятори. Форми державного регулювання фондового ринку. Облік права власності на цінні папери. Національна депозитарна система. Правове регулювання розміщення цінних паперів (емісія).

Види професійної діяльності з торгівлі цінними паперами. Організатори торгівлі.

18. Правове регулювання інвестиційної діяльності.

Інвестиційна політика держави. Поняття та ознаки інвестиційної діяльності. Її співвідношення з підприємницькою та господарською діяльністю.

Поняття, ознаки та класифікація інвестицій. Суб'єкти інвестиційної діяльності. Класифікація та види інвестиційних договорів. Інвестиційні договори з особливим суб'єктним складом (концесійні угоди, угоди про розподіл продукції).

Поняття спільного інвестування та його інститутів. Класифікація інститутів спільного інвестування та їх особливості. Форми та засоби державного регулювання ІСІ.

Правове регулювання іноземного інвестування. Правовий режим іноземних інвестицій. Правовий статус підприємств з іноземними інвестиціями, порядок створення та особливості їх діяльності.

Інвестування резидентами України за межами України.

Державне регулювання інвестиційної діяльності: засоби та механізми реалізації. Гарантії прав суб'єктів інвестиційної діяльності, захист інвестицій та охорона прав інвесторів.

19. Правові засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні.

Поняття, ознаки та напрямки інноваційної діяльності. Правові форми реалізації інноваційної політики держави. Перехід до інноваційної моделі економічного розвитку. Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України. Система засобів державного регулювання інноваційної діяльності.

Об'єкти інноваційної діяльності: інновації, інноваційна розробка, інноваційний продукт, інноваційна продукція. Технологія як об'єкт інноваційного права. Правове регулювання трансферу технологій. Співвідношення інновацій з об'єктами інтелектуальної (промислової)

власності. Суб'єкти інноваційної діяльності та особливості реалізації ними інноваційних проектів.

Правові форми комерціалізації інноваційних продуктів: договори на створення та реалізацію науково-технічної продукції, договори передачі майнових прав на об'єкти інтелектуальної (промислової) власності, ліцензійні договори, передача майнових прав на об'єкти інтелектуальної (промислової) власності як вкладів до статутних фондів (капіталів) створюваних суб'єктами господарювання – юридичними особами.

Спеціальні суб'єкти інноваційного ринку: технопарки, наукові парки, технополіси, інноваційні бізнес-інкубатори, науково-дослідні установи, венчурні фірми.

СПИСОК ОСНОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України від 28.06.96р. // Відом. Верхов. Ради України - 1996- N 30 (23.07.96)- ст. 141.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.03р. // Офіц .вісн. України. – 2003.- №11 – ст. 461.
3. Господарський кодекс України від 16.01.03р. // Там же. – 2003.- №11 – ст. 462.
4. Господарське право: підручник/ Д.В. Задихайло , В.М. Пашков, Р.П. Бойчук та ін.; за аг. ред.. Д.В. Задихайла, В.М. Пашкова.- Х.: Право, 2012.- 696 с.
5. Вінник О.М. Господарське право: Навчальний посібник. – 2-е вид; змін. та доп. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 766 с.
6. Мілаш В.С. Господарське право: Курс лекцій: у 2-х частинах. Ч. 1. – Х.: Право, 2008. – 496 с.
7. Мілаш В.С. Господарське право: Курс лекцій: у 2-х частинах. Ч. 2. – Х.: Право, 2008. – 336 с.
8. Хозяйственный кодекс Украины: научно-практический комментарий / под общ. ред. А.Г. Бобкова. – Х.: Издатель СПД ФЛ Вапнярчук, 2008. – 1296 с.
9. Господарський кодекс України: Науково-практичний коментар/За ред. Коссака В.М. – К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. – 672 с.
10. Глібко С.В. Банківська діяльність як фінансове посередництво у господарському праві України / С. В. Глібко // Вісник Академії правових наук України: зб. наук. пр. /редкол.: В.Я. Тацій та ін. – Х.: Право., 2012. - № 3 (70). – 320 с.
11. Основи господарського права України: навч. посіб. / Д.В. Задихайло, В.М. Пашков. – Харків: Юрайт, 2012. – 328 с.
12. Господарсько-правове забезпечення економічної політики держави: монографія / Д.В. Задихайло. – Харків: Юрайт, 2012. – 456 с.

13. Пашков В.М. Напрямки оптимізації господарсько-правового забезпечення суспільних відносин у галузі охорони здоров'я. – К.: МОРІОН, 2006. – 360 с.

14. Збірник нормативно-правових актів (Господарське законодавство України: Зб. нормат. актів / Упоряд. В.С. Мілаш. – Харків: Право, 2009. – 720 с.

15. Кочергина Е.А. Содержание организационно - правовых форм предпринимательских обществ: интересы, функции, правовые средства. - Харьков.: "Основа".- 2005.- 233с.

16. Вінник О.М. Науково-практичний коментар Закону України “Про акціонерні товариства” / О.М. Вінник. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 312с.

17. Корпоративне право України: підручник / В.В. Луць, В.А. Васильєва, О.Р. Кібенко, І.В. Спасибо-Фатєєва [та ін.]; за заг. ред. В.В. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 384 с.

18. Мілаш В.С. Комерційний договір у контексті сучасних ринкових умов: Монографія. – Харків: Видавець ФОП Вапнярчук Н.М., 2007. – 440 с.

19. Глібко С.В. Пеня за порушення строків розрахунків в зовнішньоекономічній діяльності як адміністративно-господарська санкція // Проблеми законності: Акад. зб. наук пр. / відп. ред. В.Я. Тацій. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2010. – Вип.. 109. – с. 130-140 .

20. Кузьміна М.М. Господарсько-правові засоби забезпечення якості продукції: Монографія. – Х.: Вид-во «ФІНН», 2010. – 184 с.

21. Масляєва К.В. Господарсько-правове забезпечення функціонування ринку фінансових послуг України. – Харків: Вид-во «ФІНН», 2010 р. – 176 с.

22. Глібко С.В. Особливості господарсько-правового регулювання споживчого кредитування//Проблеми законності: Респ. межвід. наук. Зб./ Відп. ред. В.Я. Тацій. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2008. – Вип. 98. – с. 45 – 54.

23. Таран Л.В. Специальный правовой режим предпринимательской деятельности в свободных экономических зонах Украины (комплексное исследование). – Х.: Видавець СПДФО Вапнярчук Н.М., 2004. – 256 с.

Навчальне видання

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО»**

Укладачі: ЗАДИХАЙЛО Дмитро Вітольдович
БОЙЧУК Роман Петрович
ГЛБКО Сергій Васильович
МІЛАШ Вікторія Сергіївна
ПАШКОВ Віталій Михайлович
ШЕВЕРДІНА Олена Валентинівна

Відповідальний за випуск Д.В. Задихайло